

TANRI, BİLGİ VE İYİ

DİN FELSEFESİ YAZILARI

LINDA TRINKAUS ZAGZEBSKI

ÇEVİREN
MUSA YANIK

LINDA TRINKAUS ZAGZEBSKI

ABD’li felsefeci (d. 1946). Epistemoloji, ahlak felsefesi ve din felsefesi alanlarında yaptığı çalışmalarla tanınmaktadır. Özellikle erdem epistemolojisinin kurucu ve en etkili temsilcilerinden biri olarak kabul edilir. Lisans eğitimini Stanford Üniversitesinde, yüksek lisansını Kaliforniya Üniversitesi, Berkeley’de tamamladı; doktorasını ise Kaliforniya Üniversitesi, Los Angeles’ta (UCLA) aldı. Akademik kariyerine Loyola Marymount Üniversitesinde başladı; daha sonra Oklahoma Üniversitesinde felsefe profesörü olarak görev yaptı. Çalışmaları, bilginin yalnızca doğrulanmış inançlardan ibaret olmadığını, insanın entelektüel karakteri, güven ilişkileri ve erdemleriyle yakından bağlantılı olduğunu savunan yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Zagzebski, epistemoloji ile ahlak felsefesi arasındaki yapısal benzerlikleri ortaya koyan analizleriyle, bilgi teorisini entelektüel erdemler, güven ve otorite kavramları üzerinden yeniden düşünmeye önemli katkılarda bulunmuştur. Başlıca eserleri: *Virtues of the Mind* (1996); *Divine Motivation Theory* (2004); *Epistemic Authority* (2012); *Exemplarist Moral Theory* (2017).

MUSA YANIK

İstanbul’da doğdu (1988). Anadolu Üniversitesi Felsefe Bölümü’nden mezun oldu (2012). Yüksek lisansını Ondokuz Mayıs Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Metin Yasa danışmanlığında hazırladığı Alvin Plantinga’nın dini epistemolojisi üzerine yaptığı çalışmayla tamamladı (2019). Aynı yıl aynı bölümde doktora eğitimine başladı. Çağdaş felsefeci Graham Oppy’nin çalışmaları üzerine hazırladığı doktora tezine halen devam etmektedir. Din felsefesi ve epistemoloji başta olmak üzere çok sayıda yayınlanmış akademik çalışmaları mevcuttur. Stanford Felsefe Ansiklopedisi ve İnternet Felsefe Ansiklopedisi’nden yaptığı çevirileri Öncül Analitik Felsefe Dergisi’nde yayınlanmakla beraber ayrıca bu dergide yazarlık ve akademik bir dergide alan editörlüğü görevlerini yürütmektedir. Başlıca Eserleri: Alvin Plantinga, Tanrı, Özgürlük ve Kötülük (2022); Dini Epistemoloji Nedir? (2022), Alvin Plantinga, Tanrı ve Diğer Zihinler (2024); W. David Beck, *Tanrı Var mı?* (2024).

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	15
-------	----

1. KISIM ÖNBİLGİ VE FATALİZM

I	
İLAHİ ÖNBİLGİ VE İNSANIN ÖZGÜR İRADESİ (1985)	35
1.1. Önbilgi ile Özgürlüğü Uzlaştırma Problemi	35
1.2. Kabul Edilemez Olan Bazı Çözüm Önerileri	36
1.3. Aquinas'ın Çözüm Önerisi	39
1.4. Bazı Sözde Problemler	41
1.5. Gerçek Problem	45
1.6. Gelecek Zamanda Geçen İnsan Seçimleriyle İlgili Önergelerin Mantıksal ve Nedensel Olumsuzluğu	47
1.7. Kırmızı Bir Ringa Balığı: Geriye Dönük Nedensel Olumsuzluk	53
1.8. Başka Bir Kırmızı Ringa Balığı: Karşıt-Olgusallar Sorunu	56
1.9. Tanrı'nın Önbilgisi ve Açıklama Teorisi	60

2	
SONSUZLUK VE FATALİZM (2011)	66
2.1. Fatalizme Dayalı Argüman	66
2.2. Zamandan Kaçınarak Fatalizmden Kurtulmak	70
2.3. Fatalizm ve Zamana Tabi Olmayan Bilge	78
2.4. Mantıksal Fatalizm ve Zamansızlık	84
2.5. Zamansız Bilgi İkilemine Uyumlu Bir Çözüm Bulmanın Aciliyeti	85
2.6. Sonuç	88

	3	
İLAHİ ÖNBİLGİ VE ZAMANIN METAFİZİĞİ (2014)	90	
3.1. Giriş	90	
3.2. Önbilgi ve Özgür İrade İkilemi Neyle İlgilidir?	91	
3.3. Geçmişin Zorunluluğuna Geri Dönüş	105	
3.4. Sonuç	114	

II. KISIM

KÖTÜLÜK PROBLEMİ

	4	
KÖTÜLÜK PROBLEMİNE FAİL TEMELLİ BİR YAKLAŞIM (1996)	117	
4.1. Giriş: Mantıksal Kötülük Problemi	117	
4.2. Fail Temelli Etik	120	
4.3. Kötülük Problemine Fail Temelli Bir Yaklaşım	125	
4.4. Problemler ve Varsayımlar	130	

	5	
İYİ İNSANLAR, İYİ AMAÇLAR VE KÖTÜLÜK PROBLEMİ (2017)	135	
5.1. Kötülükten Hareketle Oluşturulan Argümandaki Meta-Etik Varsayım	135	
5.2. Kişilerin İyiliği ve Amaçları: Metafiziksel Yorum	141	
5.3. Kişilerin İyiliği ve Amaçları: Epistemik Yorum	150	
5.4. Sonuç	152	

	6	
KÖTÜLÜKLERİ ÖLÇMEK: C. S. LEWIS YAKLAŞIMI (2007)	155	
6.1. Giriş	155	
6.2. AA'yı Çürütmek: Clive'dan Bir İpucu	158	
6.3. Daha Fazla Acı Problemi	162	
6.4. Karşıt Faydalarla Acıların Eklenmesi	164	
6.5. Sonuç	165	

III. KISIM	
ÖLÜM, CEHENNEM VE DİRİLİŞ	167
7	
UYUYAN GÜZEL VE ÖLÜMDEN SONRA HAYAT (2005)	169
7.1. <i>Bir Ortaçağ Masalı</i>	169
7.2. <i>Sonuç</i>	192
8	
DİNÎ ŞANS (1994)	194
8.1. <i>Giriş</i>	194
8.2. <i>Ahlaki Şansın Savunulması</i>	195
8.3. <i>Hristiyan Şansı</i>	201
8.4. <i>Şansı Bir Sorun Hâline Getiren Şey Nedir?</i>	206
8.5. <i>Dinî Şansla Başa Çıkmanın Beş Yolu</i>	210
8.6. <i>Sonuç</i>	216
IV. KISIM	
TANRI VE AHLAKLILIK	
9	
TANRI’NIN ERDEMLERİ VE AHLAKLILIK (1998)	221
9.1. <i>Erdem Etiğinin Temelleri</i>	221
9.2. <i>Teolojik Temeli Olmayan Teori: Motivasyona Dayalı Erdem Teorisi</i>	224
9.3. <i>Tanrı’nın Erdemleri</i>	231
9.4. <i>İlahi Motivasyon Teorisi</i>	238
9.5. <i>İlahi Motivasyon Teorisinin İlahi Buyruk Teorisine Göre Avantajları</i>	241
10	
ENKARNASYON VE ERDEM ETİĞİ (2002)	247
10.1. <i>Kendine Özgü Bir Hristiyan Etik Teorisi Olabilir mi?</i>	247
10.2. <i>Örnekçilik</i>	253
10.3. <i>Örnekleyici Erdem Teorisi ve İsa’nın Taklidi</i>	260
10.4. <i>Benlik ve Örnekleyicilik Arasındaki Çatışma</i>	267

V. KISIM
MUTLAK ÖZNEMLİK

I I	
MUTLAK ÖZNEMLİĞİN NİTELİĞİ (2013, 2016)	273
11.1. Giriş	273
11.2. Her Şeyi Bilme ve Öznellik	274
11.3. Her Yerde Bulunma	278
11.4. Dua Uygulamaları	280
11.5. Bütüncül Empati Modeli	284
11.6. Her Şeyi Bilme ve Karşıt-Olgusal Öznellik	291
11.7. Zamansızlık, Değişmezlik, Duygusuzluk	295
11.8. Ahlak İtirazı	299
11.9. Üçlü Birlik	304
11.10. Sonuç	307

VI. KISIM
DİNİ İNANCIN RASYONELLİĞİ

I 2	
DİNİ EPİSTEMOLOJİ: TAAHHÜT İHTİYACI (2004)	311
12.1. Giriş	311
12.2. Plantinga'nın Güvenilir Hristiyan İnancı	314
12.3. Epistemik İyi Fail	324
I 3	
BİRİNCİ VE ÜÇÜNCÜ ŞAHIS NEDENLER VE DİNİ EPİSTEMOLOJİ (2011)	333
13.1. Birinci ve Üçüncü Şahıs Nedenler Arasındaki Ayrım	333
13.2. Ayrımı Dinî Epistemoloji Problemlerine Uygulamak	345
13.3. Sonuç	355

	14	
DİNİ ÇEŞİTLİLİK VE SOSYAL SORUMLULUK (2001)		357

VII. KISIM

RASYONEL DİNİ İNANÇ, ÖZGÜVEN VE OTORİTE		379
---	--	-----

15

DİNİ OTORİTE İÇİN MODERN BİR SAVUNMA (2016)		381
15.1. <i>Modern Çağda Otoritenin Reddi</i>		381
15.2. <i>Otoriteyi Meşrulaştırmak İçin Özerkliğin Kullanılması</i>		385
15.3. <i>Ahlaki Otorite</i>		389
15.4. <i>Dini Otorite</i>		392

16

EPİSTEMİK ÖZGÜVEN VE		396
CONSENSUS GENTIUM ARGÜMANI (2011)		
16.1. <i>Giriş</i>		396
16.2. <i>Özgüven İhtiyacı</i>		396
16.3. <i>Başkalarına Güvenme İhtiyacı</i>		407
16.4. <i>Consensus Gentium Argümanı</i>		411

VIII. KISIM

TANRI, ÜÇLÜ BİRLİK VE MODALİTE METAFİZİĞİ		421
---	--	-----

17

İMKANSIZ OLAN AKTÜEL OLSAYDI NE OLURDU? (1990)		423
17.1. <i>Karşıt-Olumsuzluk: Klasik Görüş</i>		423
17.2. <i>İlginç İmkânsız Önergeler</i>		432
17.3. <i>Ne Yapabiliriz?</i>		435
17.4. <i>Buradaki Fark Nedir?</i>		440
17.5. <i>Sonuç</i>		442

HİRİSTİYAN MONOTEİZMİ (1989)	444
18.1. Özdeşlik İlkesi ve Dört Çeşit Nitelik	444
18.2. Neden Sadece Bir Tanrı Olabilir?	448
18.3. Üçlü Birlik	456

KAYNAKÇA	466
----------	-----

DİZİN	478
-------	-----

GİRİŞ

Din felsefesi alanındaki hayatım, lisansüstü eğitimimden sonra Hristiyan Filozoflar Derneği'ne katıldıktan ve toplantılar için makaleler ve yorumlar yazmaya başladıktan sonra başladı. İlk büyük konferansım, 1984 yılında Nebraska Üniversitesi'nde Robert Audi tarafından düzenlenen ve Ulusal Beşeri Bilimler Vakfı (NEH) tarafından finanse edilen önemli bir din felsefesi konferansıydı. O dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde din felsefesiyle uğraşan filozofların çoğu ve benim gibi alana yeni giren birkaç kişi de katılmıştı. Benim ve alandaki birçok kişi için bir diğer önemli olay ise yine NEH tarafından finanse edilen ve 1987'de Washington, Bellingham'da William Alston ve Alvin Plantinga tarafından düzenlenen Din Felsefesi Enstitüsü'ydü. 1980'ler ve 1990'lar canlı geçen dönemlerdi. Bu dönem, analitik felsefenin kendine özgü bilgi ve tekniklerini din felsefesi konularına uygulayan ve bazıları felsefeyi Hristiyan teolojisiyle ilişkilendiren ilk yayımlar ve konferanslar neslini ortaya çıkardı. Felsefe alanında seçkin akıl hocalarım ve birçok arkadaşım olduğu için şanslıyım. Onların entelektüel yolları benimkini canlandırdı. Onlar olmasaydı düşüncelerimin ve hayatımın çok daha yoksul olacağını biliyorum.

Bu derlemedeki makaleler 35 yılı kapsıyor. Bunları sekiz tematik kategoriye ayırdım: (I) Önbilgi ve Fatalizm; (II) Kötülük Problemi; (III) Ölüm, Cehennem ve Diriliş; (IV) Tanrı ve Ahlak; (V) Mutlak Öznellik; (VI) Dinî İnancın Rasyonelliği; (VII) Rasyonel Dinî İnanç, Özgüven ve Otorite ve (VIII) Tanrı, Üçlü Birlik ve Modalite Metafiziği. Bu kitapta 1-18. Bölümler olarak numaralandırılmış toplam 18 makale var. Hepsisi en azından hafifçe gözden geçirilmiştir. Bir makale ortak yazar-

lıdır. Bu kitaba, referans kitaplarında yayımlanan makaleleri dâhil etmedim ve her bölümün aşağıdaki özetlerinde bahsedilen birkaç makaleyi dışarıda bıraktım. Din epistemoloji alanındaki bazı makalelerim, bilgi bilimi makalelerimin derlemesi olan *Epistemic Values* (2020) adlı kitapta yayımlanmıştır.

I. Önbilgi ve Fatalizm

Birinci Bölüm: “1. İlahi Önbilgi ve İnsanın Özgür İradesi”, ilk olarak *Religious Studies*, 21 (Sonbahar 1985), 279–298’de yayımlanmıştır.

Bu konu, çocukluğumun son dönemlerinden beri beni cezbetmiştir ve bu konuda tamamen tatmin edici bir çözüm önerisi duymadığımı söylemek isterim. Bu bölüm, ilk uzun makalem ve ilk kitabım olan *The Dilemma of Freedom and Foreknowledge*’ın (Oxford University Press, 1991) konusudur. Makale, önbilgi ve özgür irade sorununun Amerikan din felsefesinde en çok tartışılan konulardan biri hâline geldiği 1980’lerin başlarında yazılmıştır. Bu makalede, Nelson Pike’nin 1965 tarihli dönüm noktası niteliğindeki makalesi “Divine Omniscience and Voluntary Action”de yanılmaz ilahi önbilgi ve insan özgür iradesinin tutarsızlığını savunduğundan beri konuyla ilgili literatürü inceliyorum. Yanılmaz önbilgi ve özgür iradenin mantıksal uyumluluğunu savunuyorum ama mantıksal tutarlılığın gösterilmesinin aralarındaki gerilimi çözmek için yeterli olmadığı sonucuna varıyorum. Bunun için, ilahi önbilgi ve insan özgürlüğünün karşılıklı olarak makul olduğunu gösteren daha geniş bir teolojik metafizik teorisine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. İlk makalenin ve ilk kitabın argümanlarının çoğunu hâlâ kabul ediyorum ama hem uygulanabilir hem de yararlı olduğunu düşündüğüm seçeneklerin yelpazesi önemli ölçüde daraldı ve bunu sonraki iki makalede tartışıyorum.

İkinci Bölüm: “Sonsuzluk ve Fatalizm”, aslen Christian

Tapp ve Edmund Runggaldier tarafından düzenlenen *God, Eternity, and Time* (Ashgate, 2011), 65-80'de yayımlanmıştır.

Hem gelecekle ilgili önermelerin geçmişteki doğruluğu hem de Tanrı'nın geleceğe dair geçmişteki yanılmaz bilgisi fatalizme yol açıyor gibi görünüyor ve her iki durumda da fatalizmden zamandan kaçarak kurtulabileceğimiz düşüncesi bana cazip geliyor. Eğer önermeler geçmişte değil de zamansız bir şekilde doğruysa, mantıksal fatalist argüman görünüşte çöker. Eğer Tanrı'nın geleceğimiz hakkındaki bilgisi geçmişte değil de zamansız ise teolojik fatalist argüman görünüşte çöker. Zamandan kaçarak fatalizmden kurtulmanın ancak zamansızlık hamlesinin iki engeli aşması durumunda başarılı olacağını savunuyorum: (1) Fatalist argümanın yeni den formüle edilmesine izin veren zamansal bir karşılık olmalıdır. Önermelerin zamansız doğruluğu bu engeli aşamaz, yalnızca zaman içinde bedenlenmiş olan İsa Mesih'in bilgisine ilişkin kısıtlamalar Tanrı'nın zamansız bilgisinin engeli ni aşabilir. (2) Zamansız alanın, geçmişle birlikte kontrolümüz dışında olma özelliğini paylaştığını düşünmek için hiçbir neden olmamalıdır. Zamansızlık hamlesinin her iki argüman için de bu engeli aşmadığını savunuyorum. *The Dilemma of Freedom and Foreknowledge*'da (İkinci Kısım, 3.5. Bölüm) ilk kez sunduğum bir argümanı genişletiyorum: Ebediyetin Zorunluluğu ilkesi, paralel bir zamansız hakikat ikilemi ve paralel bir zamansız bilgi ikileminin formüle edilmesine izin verir. Sonuç olarak, fatalizmden kaçışın zamansallık ve zamansızlık meselesine bağlı olmadığını düşünüyorum. Bir Hristiyan filozofun ilahi zamansızlığın geleneksel anlayışına çekilmesinin birçok nedeni vardır, ancak fatalizmden kaçma ihtiyacı bunlardan biri olmamalıdır.

Üçüncü Bölüm: "İlahi Ön bilgi ve Zamanın Metafiziği", aslen Anselm Ramelow tarafından düzenlenen *God: Reason, and Reality* adlı eserde, *Philosophia* series: Basic Philosophical Concepts, Philosophia Verlag (Münih, 2014), 275-302'de yayımlanmıştır.

Bu makalede, yanılmaz ilahi önbilgi ve insan özgür iradesi ikilemini incelediğimizde, Tanrı, yanılmazlık veya özgür iradeyle hiçbir ilgisi olmayan daha derin bir ikilemi ortaya çıkardığımızı savunuyorum. Teolojik fatalizmden kurtulmanın tarihsel olarak önemli birçok yolu, zaman metafiziği içinde ortaya çıkan bu sorunla ilgisizdir. Geçmişin, gelecekte olmayan bir tür zorunluluğa sahip olduğu varsayımı, zamansal zorunluluğun çıkarım yoluyla aktarıldığı ilkesi ve geçmişle ilgili bir önermenin gelecekle ilgili bir önermeyi gerektirme olasılığıyla tutarsızdır. Bu ikileme en makul yanıtın, geçmişin zorunluluğunun tamamen zamansal bir modalite olduğu görüşünü reddetmek olduğunu savunuyorum. Aslında, bu, zorunluluğun biçimsel anlamında bir zorunluluk şekli değildir. Aksine, geçmişin nedensel olarak kapalı olduğu metafizik tezine indirgendini öne sürüyorum. Geçmişin zorunluluğunun bu yorumuyla, teolojik fatalizm argümanı, nedensellik ve zamanın oku hakkındaki kavramlarımızdaki karışıklıkları ortaya çıkaracak şekilde yeniden gözden geçirilmelidir. Bu makalede, sonuç olarak, iyi bilinen fatalizm sorunlarının, teizm bağlamında daha kolay görülebilen, ancak her halükarda var olacak olan zamanla ilgili sorunlarla iç içe geçtiği kanaatine vardım. Bu sorun bize felsefi teolojinin seküler metafizik için önemli sonuçlar doğurduğu yollardan birini göstermektedir.

Bu makale, daha önceki bir makale olan “Omniscience and the Arrow of Time” (2002a) adlı makalenin argümanlarının bazı kısımlarını içermektedir. O makale burada yer almamaktadır. Fischer ve Todd (2015) tarafından yeniden basılmıştır.

II. Kötülük Problemi

Dördüncü Bölüm: “Kötülük Problemine Fail Temelli Bir Yaklaşım” aslen *International Journal for the Philosophy of Religion*, 39 (Haziran 1996), 127-139’da yayımlanmıştır.

Bu makale, farklı erdem teorisi biçimlerini araştırdığım bir

dönemde, *Virtues of the Mind* (1996a) adlı kitabımı yazarken kaleme alınmıştır ve mantıksal kötülük problemindeki tamamlayıcı öncüllerden birine, yani iyi bir varlığın iyilik üretmeye ve kötülüğü önlemeye veya ortadan kaldırmaya motive olduğu öncülüne karşı çıkmaktadır. Bu öncül, durumun iyiliğinin veya kötülüğünün birincil olduğunu ve faillerim iyiliğinin en azından kısmen, gerçekleştirmeyi veya önlemeyi amaçladıkları durumun iyiliğinden veya kötülüğünden türetildiğini varsayar. Bu makale, daha sonra İlahi Motivasyon teorisi olarak adlandırdığım, iyiliği ve kötülüğü Tanrı'nın motivasyon durumlarına dayandıran bir teoriyi araştırmaya başladığım ilk makaledir. Tanrı, temel anlamda iyidir ve diğer her şeyin iyiliği ve kötülüğü, Tanrı'nın güdülerinden kaynaklanır, ayrıca bu güdüler arasında yarattığı varlıkların özgür kişiler olmalarına izin vermesi de yer alır. Özgür iradeyi gerekli kılan şey, Tanrı'nın onun iyiliğini görmesi değil, Tanrı'nın özgür iradeye sahip varlıklarla bir ilişki kurma motivasyonuna sahip olmasıdır. Özgürlük, iyiliğinden dolayı değil, kişisel bir ilişki adına bir koşul olduğu için gereklidir. Tanrı'nın güdülerini ilahi doğayı ifade eder ve iyi güdülerin ne olduğunu kavramsal analizle değil, Tanrı'nın yaptıklarında ifade edilen güdülerine bakarak anlarız.

Beşinci Bölüm: “İyi İnsanlar, İyi Amaçlar ve Kötülük Problemi”, aslen James Sterba tarafından düzenlenen *Ethics and the Problem of Evil* kitabında (Indiana Üniversitesi Yayınları, 2017), 43-56'da yayımlanmıştır.

Bu makale, 4. makaleden yirmi yıl sonra yazılmış olup, kötülük sorununun çoğu formülasyonunun varsaydığı bir varsayımı yeniden ele almaktadır: iyi bir kişi iyilik üretmeyi ve kötülüğü önlemeyi amaçlar mı? Bu genellikle (a) iyi bir insan olmanın koşulunun, iyi durumlar yaratmayı ve kötü durumları önlemeyi hedeflemesi olduğu şeklinde yorumlanır. Savunduğum alternatif bir yorum ise (b) bir şeyin iyi bir durum, başka bir şeyin ise kötü bir durum olmasının koşulu- nun, iyi bir insanın birincisini üretmeyi ve ikincisini önleme-

yi hedeflemesi olduğudur. Bu makale, kişilerin iyiliği, amaçların iyiliği ve durumların iyiliği arasındaki ilişkileri inceler ve iyilik ve kötülüğün metafiziği, burada savunduğum şekilde yorumlandığında kötülük sorununun çok farklı görüldüğünü savunur. Bu, *Divine Motivation Theory* (2004a) adlı kitabımda yer alan bir argümanın daha açık ve geliştirilmiş bir versiyonu olmayı amaçlamaktadır.

Altıncı Bölüm: “Kötülükleri Ölçmek: C. S. Lewis Yaklaşımı”, ortak yazar Joshua Seachris’dir, orijinal olarak *International Journal for Philosophy of Religion* 62.2 (Ekim 2007), 81–88’de yayımlanmıştır.

Dünyamızdaki kötülüğün büyük miktarının, Tanrı’nın varlığını daha az olası kıldığı öne sürülmektedir ve bunun nedeni muhtemelen, kötülüğün genel miktarı arttıkça bazı sebepsiz kötülüklerin olasılığının da artmasıdır. Bu tür argümanlarda genellikle kötülüğü nicelendirmek için toplamsal bir yaklaşım kullanılır. Bu makalede, Joshua Seachris ve ben, C. S. Lewis’in toplamsal yaklaşıma yönelik itirazını inceliyoruz ve bu yaklaşımı reddetmekte haklı olsa da, acının miktarını bir anlamda hafife aldığını savunuyoruz. Bununla birlikte, var olan acının miktarının, bazı acıların sebepsiz olma olasılığını önemli ölçüde artırmadığını ve bu nedenle, nicel argümanın muhtemelen başarısız olduğunu ileri sürüyoruz.

III. Ölüm, Cehennem ve Diriliş

Yedinci Bölüm: “Uyuyan Güzel ve Ölümünden Sonra Hayat”, aslen Andrew Chignell ve Andrew Dole tarafından düzenlenen *God and the Ethics of Belief: New Essays in the Philosophy of Religion* (Cambridge University Press, 2005), 59–76’da yayımlanmıştır.

Bu makale, ölen bedene özdeş bir dirilmiş beden fikrini anlamlandırmayı amaçlayan bir peri masalını anlatmaktadır. İnsanlar hakkında birbirleriyle gerilim içinde olan ve bizi ba-

zı zor seçimler yapmaya zorlayan iki düşünce biçimini miras aldık. Bunlardan biri, insanları doğal dünyanın bir parçası olan organizmalar olarak düşünme güdüsüdür. Diğer ise, bireysel bir kişinin, dünyadaki her şeyden, diğer her insan da dâhil olmak üzere, mutlaka farklı bir şey olduğu düşünce güdüsüdür. Bir kişinin belirli kalıcılık koşulları vardır ve kop- yalanamaz. Hikâyemde, doğanın, kişilerin güçlü farklılığıyla işbirliği yapmasının mümkün olduğunu öne sürüyorum. Tek- rarlanamaz bir özsel biçim olabilir, ancak bu biçim madde- yi bilgilendirmeden var olamaz. Belirli bir kişi, ancak ve an- cak o kişinin özsel biçimi bir maddeyi bilgilendirdiğinde var olur. Bu yorum, o kişinin dirilişini mümkün kılar.

Sekizinci Bölüm: “Dinî Şans”, aslen *Faith and Philosophy*, 11.3 (Temmuz 1994), 397-413’te yayımlanmıştır.

Bu makalede, Joel Feinberg, Thomas Nagel ve Bernard Williams tarafından meşhur edilen ahlaki şans sorununun Hristiyan ahlak teorisi ve pratiği için var olduğunu ve bu sorunun, lütuf doktrini ve sonsuz cennet ve cehennem dok- trini de dâhil olmak üzere Hristiyan teolojisinin bazı yönleri tarafından büyütüldüğünü savunuyorum. Daha sonra, hepsi de geleneksel Hristiyan doktrinlerini veya ahlaki değeren- dirmeye ilişkin yaygın görüşleri bir şekilde değiştirmeyi içe- ren beş çözüm önerisini ele alıyorum.

IV. Tanrı ve Ahlaklılık

Dokuzuncu Bölüm: “Tanrı’nın Erdemleri ve Ahlaklılık”, as- len *Faith and Philosophy* 15.4 (Ekim 1998), 538-552’de ya- yımlanmıştır. (“Virtues and Virtue Theories from a Christi- an Perspective” özel sayısı).

Bu makale, İlâhi Motivasyon (DM) teorimin erken bir bi- çimini özetlemektedir (bkz. Dördüncü ve Altıncı Bölümler ve 2004 tarihli kitabım). Bu teoride, tüm ahlaki kavramlar, bir erdemin en temel bileşeni olan iyi bir güdü kavramından tü-